

SAATJA: Nano OÜ

SAAJA: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM)

TEADMISEKS: Sotsiaalministeerium, Riigikantselei koordinatsioonikogu (KOK)

SEISUKOHT JA ETTEPANEKUD: Eesti positsiooni kujundamine Euroopa Liidu tubaka- ja nikotiiniproduktide regulatsiooni avaliku konsultatsiooni raames

Austatud majandus- ja kommunikatsiooniminister

Pöördume Teie poole seoses Euroopa Komisjoni poolt algatatud tubaka- ja nikotiiniproduktide direktiivi (TPD) avaliku konsultatsiooni ja Eesti riiklike seisukohtade kujundamisega enne ministeeriumidevahelise koordinatsioonikogu (KOK) istungit. Riigikantselei andis MKMile ülesande esitada Sotsiaalministeeriumile oma seisukoht EL avaliku konsultatsiooni osas 3. juuliks. Teemat arutatakse KOK-is 29. juulil.

Sotsiaalministeeriumi soovitud sammud (sh lõhna- ja maitseainete keeld) tähendaksid meie ettevõtte jaoks tootmise täielikku lõpetamist Eestis. Palume Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil kui ettevõtluskeskkonna ja majandusarengu eest vastutaval asutusel tasakaalustada Eesti positsiooni, tuginedes järgmistele juriidilistele, majanduslikele ja rahvatervise argumentidele.

Nano OÜ on Eestis tegutsev tubakavabade nikotiinipatjade tootja ja eksportija. Oleme investeerinud sadu tuhandeid eurosid kohalikku tootmisesse, kvaliteedikontrolli ja ekspordivõimekusse ning tagame stabiilse tööhõive ligi 20 inimesele. Nano OÜ panustab otseselt Eesti riigi rahandusse: **2026. aasta I kvartalis tasusime riiklikke ja tööjõumakse ligi 350 000 eurot, mis moodustab aastases prognoosis üle 1 miljoni euro maksutulu.**

I Kahjude vähendamise põhimõtte ja komplektne lähenemine

Igasuguste keeldude ja piirangute seadmisel on arukas toetuda kogu olemasolevale informatsioonile tervisemõjude ja tarbijakäitumise osas. Parimaks ning usaldusväärseimaks allikaks on Rootsi vastavad institutsioonid ja pikaajaline statistika. Mõjusid rahvatervisele tuleb hinnata komplektselt, võrreldes suitsetamise, veipimise, kuumutatavate toodete, traditsioonilise snusi ja nikotiinipatjade lühiajalist ja pikaajalist mõju.

Tervisekaitsjad kasutavad retoorikas senini suitsetamise kahjulikkuse toonitamist, kandes selle automaatselt üle kõigile nikotiini sisaldavatele toodetele. Teaduslik konsensus kinnitab aga, et tubakatoodete tarbimisest tulenevad rasked tervisekahjudest pea 100% on tingitud põlemisprotsessist ja suitsetamisest, mitte nikotiinist endast. Seda tõika laias keelamisillusioonis sageli ei tunnistata.

Kui turult kaotatakse reguleeritud ja puhtad alternatiivid (padjad), tekib ohtlik asendusefekt. Noored otsivad riskikäitumiseks ja elamusteks muid kanaleid – olgu selleks tavasuitsetamine, alkohol, kanep või musta turu kaudu kättesaadavad narkootilised ained. Rootsi kultuur, arusaamad ja reaalne statistika peaksid olema üleüldise poliitika kujundamise nurgakiviks, leidmaks parim tee tervise mõjude minimeerimiseks ilma ettevõtlust lämmatamata.

II Õppetunnid Lätist ja Prantsusmaa näide: keelupoliitika tagasilöögid

Kogemused naaberriigist Lätist tõestavad, et radikaalsed keelud ei kaota nõudlust, vaid suunavad tarbijad tagasi kõige kahjulikuma alternatiivi – tavasigaretid – juurde või elavdavad kontrollimatut sotsiaalmeedia musta turgu (nt Telegrami kanalid):

- **Tüdrukute suitsetamise järsk hüpe:** Läti 2024. ja 2025. aasta terviseuuringud tõid esile ootamatu pöörde – esmakordselt ajaloos proovivad ja alustavad Läti tüdrukud tavasigaretite suitsetamist sagedamini kui poisid. Kuidas nii?
- **Alternatiivide keelu tagajärg:** Läti ranged maitsestatud e-sigaretite keelud (lubatud vaid tubakamaitse) tõukasid osa väljakujunenud tugeva nikotiinisõltuvusega tarvitajaid tagasi kättesaadavate tavasigaretite juurde.
- **Ristkasutus (Dual-use):** Läti madal nikotioonisalduse piirang nikotiinipatjadele (max 4 mg) on üks põhjustajaid, miks tarvitajaid ei piirdu ühe tootega. Kui e-sigaretid ei paku tugeva sõltuvuse faasis piisavat doosi või saavad tühjaks, ostetakse veres nikotiinitaseme hoidmiseks kõrvale tavasigarette.
- **Must turg:** Kuna Valgevenest ja Venemaalt pärinevad salasigaretid on Lätis odavad, on need tarvitajatele finantsiliselt kergemini kättesaadavad kui ametlikud aktsiisiga maksustatud nikotiinitooted.

Negatiivseks näiteks on ka Prantsusmaa otsus nikotiinipatjade kriminaliseerimisest. On ilmne, et traditsioonilisel tubakakasvatusel ja vanal tubakatööstusel on Prantsusmaal suurem majanduslik mõju ning lobi kui Skandinaavias. Selline lähenemine kaitseb turgu tavasigaretitele, mitte rahvatervist. Kas meie siin keelates nikotiinipadjad toetame Prantsuse tubakatööstuse õitsengut? Eesti ei tohiks kopeerida riike, mille regulatsioone juhivad varjatud majanduslikud huvid, vaid peaks eeskujuks võtma Rootsi mudeli.

Arukas oleks ka selgitada kas tõesti peale maitsete keelamist ca 70% Eesti veibiturust on must turg.

III Juriidiline argumentatsioon ja EL-i õiguse riived

Sotsiaalministeeriumi ettepanekud kalduvad kõrvale Euroopa Liidu õiguse aluspõhimõtetest:

1. **Proportsionaalsuse põhimõte (EL-i leping, artikkel 5 lõige 4):** Liikmesriikide meetmed ei tohi ületada seda, mis on eesmärkide saavutamiseks vajalik. Täielik maitsestatud toodete ja kaugmüügi keeld ei ole proportsionaalne meede alaealiste

kaitseks, vaid kahjustab põhjendamatult seaduslikku ettevõtlust (Eesti Vabariigi põhiseadus, § 31).

2. **Kaupade vaba liikumine (ELTL artikkel 34):** Piiriülese kaugmüügi täielik keelustamine loob põhjendamatult kaubandustõkke. Alaealiste ligipääsu piiramiseks on olemas vähem piiravad, kuid efektiivsemad meetmed, näiteks tugevdatud digitaalne vanusekontroll (Smart-ID, Mobiil-ID).
3. **Põhjendamatult ülereguleerimine ekspordis:** Sotsiaalministeerium on juba varem valdkonda põhjendamatult ülereguleerinud. Eesti on varasemalt laiendanud EL-i direktiivi nõudeid, keelates lisaks suukaudse tubaka (traditsioonilise snusi) müügile ka selle *käitlemise ja tootmise* ekspordiks. Kuna direktiiv 2001/37 nõuab vaid siseturul müügi piiramist, pärsib Eesti riiklik lisapiirang kohalike tootjate konkurentsivõimet turgudel, kus toode on täielikult seaduslik (nt Norra, USA, mille turgudest pidime loobuma). Sotsiaalministeerium vastas meile 2023. aastal, et direktiiv võeti üle käitlemise keeluna ja viidati rahvatervisele. Riik ei tohiks takistada ekspordi kolmandatesse riikidesse, kuna see ei mõjuta kuidagi Eesti ega EL kodanike tervisenäitajaid.

Enne Eesti seisukohtade kujundamist on vajalik põhjalikult hinnata kavandatavate meetmete mõju nii tarbijatele kui ka ettevõtluskeskkonnale.

Regulatiivsete otsuste tegemisel tuleb lähtuda tegelikust tarbijakäitumisest ning olemasolevatest turuandmetest, mitte eeldusest, et teatud toodete omaduste või maitsete keelustamine toob automaatselt kaasa nende toodete tarbimise lõppemise.

Praktika erinevates riikides näitab, et ülemäärased piirangud võivad soovitud tulemuse asemel suunata tarbijaid alternatiivsete toodete, piiriülese ostmise või ebaseadusliku turu poole. Seetõttu peavad otsused põhinema mõjuhinnangutel, tõendus põhisel analüüsil ning realistlikul arusaamal tarbijate valikutest.

Leiame, et ettevaatusest või ideoloogilistest kaalutlustest lähtuvad piirangud ei ole piisav alus ettevõtlusvabadust, investeringuid ja töökohti oluliselt mõjutavate otsuste tegemiseks. Riigi eesmärk peaks olema tasakaalustatud, proportsionaalne ja tõendus põhine regulatsioon, mis arvestab nii rahvatervise eesmärkide kui ka majanduslike mõjudega.

IV MKM-ile esitatavad ettepanekud Eesti positsiooni täiendamiseks

Palume Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil esitada Sotsiaalministeeriumile ja koordinatsioonikogule seisukohad, mis kaitsevad Eesti majandushuve ega süvenda salaturgu:

1. **Seista vastu täielikule maitse- ja lõhnaainete keelule nikotiinipatjades:** Lubada tuleks täiskasvanud tarbijatele ja suitsetamisest loobujatele mõeldud baasmaitsete (nt mentool ja piparmünt) kasutamine, piirates üksnes spetsiifiliselt lastele või noortele suunatud magusaid (kompveki-, puuvilja-) maitseid.
2. **Mitte toetada piiriülese kaugmüügi täielikku keelustamist Euroopa Liidus:** Keelu asemel tuleb harmoneerida ranged digitaalsed vanusekontrolli nõuded (e-

identimine ostuhetkel ja füüsiline kontroll kulleriga üleandmisel), et tagada toodete kättesaamatus alaealistele.

3. **Algatada suukaudse tubaka käitlemise keelu kaotamine ekspordi eesmärgil:** Muuta tubakaseadust viisil, mis lubab Eesti ettevõtetal toota ja käidelda suukaudseid tooteid ekspordimiseks riikidesse, kus need on seaduslikud, toetades seeläbi Eesti tootjate konkurentsivõimet ja eksporditulu.
4. **Viia otsustusprotsess Riigikogu EL asjade komisjoni tasandile:** Mitte piirduda Eesti ametliku seisukoha kinnitamisega vaid ametkondlikul tasandil toimivas ministeeriumidevahelises koordineerimiskogus (KOK). Kuna tegemist on sadu töökohti, miljoneid eurosid ekspordi ja riigieelarve laekumisi mõjutava strateegilise otsusega, palume MKM-il nõuda, et Eesti lõplikud seisukohad EL-i avaliku konsultatsiooni osas saadetak arutamiseks ja kinnitamiseks **Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonile (ELAK)**.

Otsused, mis mõjutavad sadu töökohti ja miljoneid eurosid maksutulu, peavad eeldama siseriiklikku läbipaistvat arutelu, laiapõhjalist majandus- ja tervisemõjude analüüsi ja parlamentaarset kontrolli. Oleme Nano OÜ poolt igakülgsest valmis panustama siseriiklikesse konsultatsioonidesse, osalema komisjonide istungitel ning esitama täiendavaid andmeid.

Lugupidamisega

Eke Roo

Nano OÜ juhatuse liige

03.07.2026